

van Maxim és Miroslava mindent legyőző szerelme.

Az önkény és a kizsákmányolás elleni hatalmas tiltakozás ez a regény. Ivan Franko természetesen tisztán látja, hogy a fejlődést nem lehet megállítani, a feudalizmusnak be kellett következni. A bölcs Zahar Berkut, aki lelke és megteremtője volt közösségének, érzi ezt, de általa valami többet is megsejtetett itt az író. Zahar Berkut halála óráján látja az elkövetkező szörnyű küzdelmeket, szenvedéseket, de mintegy megjósolja azokat az időkét, amikor a véres zivatark után ismét megteremtik a boldogabb közösségi életet.

SERES JÓZSEF

KUROCSKIN: A BRIGÁD. (Új Magyar Könyvkiadó.)

„Senki sem várta az amerikai ujságírókat... kezdődik Kurocskin regényének első sora. Mister Walchtfeld mégis megjelent a Vörös Szormovó hatalmas acélovasztó üzemében, hogy meggyőződjék az ottani lázas munkáról, alkotásról, hogy tudósíthassa lapját a második világháború utáni szovjet iparról.

Bőven van ott látni és tanulni való, mind az amerikai ujságíróról, mind pedig a magyar olvasó számára. A regényben szereplő fiatalok alig tették le a partizánfegyvert, amit oly hősiességgel használtak a német rablók ellen, máris megkezdtek a termelő munkát ott, ahol éppen a legnagyobb szükség volt rájuk. A szormovói acélgyárban olvasztók kellett. A távoli kolhozok fiataljai vállalták ezt a rendkívül nehéz munkát a Martin-kemencék mellett. A Komszomol most is velük volt, segítette őket, hogy a későbbi idők folyamán a Pártnak kiváló harcosaivá válhassanak. Egybeforrtak a Komszomollal, oktatóikkal. Így tudták elérni azt, hogy az egoizmusba hajló Aljosa is a helyes útra tudott térni. Csupánok például a háború folyamán elvesztette szüleit, testvéreit, egészen a mélypontra volt, amikor felkarolták és az ifjúság által megalakított brigád egyik leghasznosabb tagja lett.

A regény összes szereplői jellegzetes típusok, akiknek minden egyes megnyilvánulása a való élet tökéletes ábrázolása.

Nagy jelentősége ennek a regénynek az is, hogy napjaink problémáival foglalkozik úgy, hogy benne van már a jövő felé vezető közvetlen út is, amelyen tovább kell haladnunk a szocialista építésben.

SÜLE SÁNDOR

FODOR JÓZSEF: BOLDOG ZENDÜLÉS. (Versek, Athenaeum.)

87 verset találunk Fodor József többnyire újabb verseit tartalmazó kötetében. Nézzük, ki van e mögött a sok vers mögött? Fodor József gyökerei teljesen a polgári lírában erednek. Csiszolt forma — ez tűnik először a szembe, bár — minden csiszoltsága ellenére — ez sem egyenrangú a polgári költészet nagyjainak formáival, mert nincs mögöttük egy rendező egyéniség. A verseket azonban mégis igazságtalanság lenne formalista verseknek nevezni, mert a forma nem nyomja el a mondanivalót. De milyen ez a mondanivaló? Egy, az új életünkért rajongó ember mondanivalója. Szándékosan foglaltam épp ebbe a két szövegbe, hogy „új életünk“ azt, ami a népi demokráciát jelenti, hogy már ezzel is megközelítem Fodor látásmódját. Tudnillik ilyen módon lát ő: a polgári elvontság minden konkrétumtól irtózó szemével. Költői — mondhatnánk rá, s lehet, hogy képtelisége, mely sokszor igen érzékletessé teszi, sok fiatal költőknél még hiányos. Így elvonatkoztatva, felültesen, önmagában azonban nem ad nagy értéket a versnek. S a „rajongó“ jelzőt is szándékosan használtam. Erő, kedvtelés van az ilyen sorokban:

„Milyen szép a béke! Gyönyörű a föld!

A rét, az erdő zöldet, rőtöt öli! — de a mélyebb problémák nem tudnak élményévé válni. Egy öafelédten örvendő hang az övé. Mindazonáltal demokráciánk mai költészetében ott a helye, annak ellenére, hogy vannak már gyökerükben szocialista költőink.

SZOKOLAY KÁROLY

V. K. NYIKOLSZKIJ: A VALLÁS KELETKEZÉSE. (Szikra.)

„Az ember alkotja a vallást és nem a vallás az embert. Az ember azonban nem elvont valami, nem a világon kívül létező lény. Az ember: az ember világa, az állam, a társadalom. Ez az állam, ez a társadalom hozza létre a vallást, a hamis világnézetet.“ Marxnak ez a megállapítása félreérthetetlenül megfogalmazta a vallás földi, emberi, társadalmi eredetét, valamint azt is, hogy a vallás képzeletbeli, természetfeletti világa mindig és mindenhol a valóságos világ és a valóságos társadalmi helyzet hamis és torz képét adta.

A marxizmus tanítását a vallásról jelentékenyen továbbfejlesztette, új, főleg régészeti tényekkel és adatokkal gazdagította a szovjet tudomány. Mit tanít

a világ leghaladóbb tudománya a vallásról, hogyan szemléli a marxizmus-leninizmus alapján álló tudományos világnézet a vallás keletkezését és fejlődését — erről szól V. K. Nyikolszkij szovjet tudós könyve.

Nyikolszkij bebizonyítja — szemben a teológusok állításával —, hogy a vallás nem transcendens, túlvilági eredetű, nem valami deus ex machina, felsőbb isteni beavatkozás hozta létre, hanem az emberiség fejlődése során keletkezett. Az embernek nem is volt mindig vallásos hite, az emberiségnek volt egy hosszú valláselötti korszaka. Az időszámításunk kezdete előtt kb. 3—4 ezer évvel élő „heidelbergi“ és „simantrop“ embernél a tudomány semmiféle nyomát sem találta a vallásnak.

Az embernek kezdetben nem voltak és nem is lehettek vallásos képzei. A vallásos híhez már fejlett képzelőerőre, kombinatív képességre, elvont gondolkodásra volt szükség, ezekkel pedig az ősember még nem rendelkezett.

Nyikolszkij könyve elsősorban az ősközösség vallásával foglalkozik. Az ősközösség idején minden természeti jelenség, tűz, betegség, villámzás, eső, stb. titokzatos volt az ember előtt. A szerző rámutat arra, hogy az álom milyen jelentős mértékben járult hozzá a vallás s a testtől független lélek eszméjének kialakulásához. Titokzatos s megmagyarázhatatlan volt számára, hogy miképp lehet az, sátrában, barlangjában fekszik s közben álmában az erdőn vadászik. A szerző igen bő néprajzi példaanyaggal szemlélteti megállapításait. Könyve tartalmazza azokat a jelentős felfedezéseket, amelyeket szovjet tudósok, archeológusok tettek s amelyek döntő bizonyítékok a vallás keletkezésének marxista-leninista elméletéhez. Okladnyikov fiatal szovjet archeológus üzbe-kisztáni barlanglelete, Jefimenko Voronyeys közelében végzett ásatásai, Polikarpovics, Zamjatin leletei mind azt bizonyítják, hogy a vallás keletkezésének kérdésében a szovjet tudomány megbízható és pontos adataival végleg eldöntötte a vitát.

Nyikolszkij könyve jelentőségét fokozza, hogy ír azokról a mai vallási szertartásokról, valamint azokról a hiedelmekről és babonákról is, amelyek az ősvallások mágikus maradványai. A gettatóerek-ban, a szemmelverő emberekben való hit, bizonyos napoknak és számoknak a szerencsétlen-jelleg tulajdonítása, mai vallási hiedelmek és talizmánok, stb. mind távoli történelem-

előtti időkből örökölt misztifikációk s természetesen semmivel sincs több értelmük, mint az ősvallások tabuinak.

A tudomány kezdetől fogva kibékíthetetlen harcban áll a babonával, mivel „a tudományt éppen azért nevezik tudománynak, mert nem ismer el fétist, nem fél kezét emelni arra, ami lejárt magát, ami elavult és élesen figyel a tapasztalat, a gyakorlat szavára“ (Sztálin). Amikor a tudomány egy lépést tesz előre, a vallás egy lépést tesz hátra, írja a szerző. Tudományos felvilágosítással a hiedelmek, babonák, misztikumok ellen — ez a haladó tudomány célkitűzése. Ennek a felvilágosító tudományos munkálkodásnak nagy szolgálatot tesz Nyikolszkij könyve.

KIRÁLY JÓZSEF

N. K. KRUPSZKÁJA: VALOGATOTT PEDAGÓGIAI TANULMÁNYAI. (Hungária.)

Tizenegy évvel ezelőtt halt meg Nagyvezda Konsztantínova Krupszkája, a Bolsevik Párt lángelkű harcosa. Fia-tal lányként kapcsolódott be a munkásmozgalomba, hogy tanítsa a munkásokat, kifejlessze bennük a forradalmiságot, hogy fejlessze szociális öntudatukat. Így kezdődött fontos munkássága a pétervári munkásnegyed egyik iskolájában. Ezt a munkát folytatta közoktatási népbiztos-helyettesi minőségében, ahol a Bolsevik Párt már a szovjet halálom első évtizedeiben fontos feladatokkal bízta meg.

Krupszkája hosszú éveken át, száműzetésben, földalatti mozgalomban, emigrációban nagy segítségére volt Leninnek az első bolsevik káderek nevelésében. Fáradhatatlan hirdetője volt Marx és Lenin tanításainak és annak a politikának, amelyet a Bolsevik Párt folytatott a munkások, parasztok, az értelmiség és az ifjúság fellemelkedéséért.

Sokoldalú tevékenységet fejtett ki a közoktatás terén, fáradhatatlanul dolgozott a szovjet iskola kialakításán, de a legtöbb figyelmet a politikai felvilágosító munkának szentelte. 1937-ben ezt mondta a szerpuhovi kerület választási előtt: „Az a nagy öröm jutott osztályrészemül, hogy tagja lehetek a Bolsevik Pártnak, dolgozhattam Lenin elvtárs irányítása alatt, dolgozhattam Sztálin elvtárs irányításával. Az a páratlan öröm jutott osztályrészemül, hogy láthattam, mint alakult át országunk a cárizmus, a földesurak, a nagybölcsek által eltiport, szegény országból a szocializmus országává.“